
OSMANLI
SARAY DÜĞÜNLERİ ve ŞENLİKLERİ

3
VEHBI SÛRNÂMESİ
(SÛRNÂME-İ HÜMÂYÛN)

(İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY. 6099)

Sarayburnu Kitaplığı Serisi: 1

OSMANLI
SARAY DÜĞÜNLERİ ve ŞENLİKLERİ

3
VEHBİ SÛRNÂMESİ
(SÛRNÂME-İ HÛMÂYÛN)

© Bütün Hakları Sarayburnu Kitaplığı'na aittir.

Editör

Ömer Faruk YILMAZ

Tashih ve Kontrol

Selman SOYDEMİR

Grafik / Tasarım

Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.

Baskı ve Cilt

Fazilet Neşriyat ve Tic. A.Ş.

ISBN: 978-9944-905-72-5

Sarayburnu Kitaplığı*

İnciliçavuş Sok. No: 27 Kat: 1 Sultanahmet - İSTANBUL Tel-Faks: (0212) 512 41 01
www.sarayburnu.com.tr / www.camlıcabasim.com

* © Sarayburnu Kitaplığı bir Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş. markasıdır.

OSMANLI
SARAY DÜĞÜNLERİ ve ŞENLİKLERİ

3

VEHBİ SÛRNÂMESİ
(SÛRNÂME-İ HÜMÂ-YÛN)

(İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY. 6099)

HAZIRLAYAN:

Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

İstanbul 2009

Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

1953 yılında doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Amasya'da yaptı. 1978 yılında Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Sekiz yıl muhtelif liselerde "Edebiyat Öğretmeni" olarak görev yaptıktan sonra 1986 yılında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde "Araştırma Görevlisi" olarak göreve başladı. 1987 yılında aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Yüksek Lisans"ını, 1990 yılında Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Doktora eğitimini tamamladı. Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde 1991 yılında Yrd. Doç. Dr., 1994 yılında Doç. Dr., 1999 yılında Prof. Dr. oldu. Halen aynı bölümde Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı olarak görev yapmaktadır.

Yazarın Divan Edebiyatı, Osmanlı Tarihi ve Kültürü konularında muhtelif bilimsel dergilerde yayımlanmış çok sayıda araştırma ve incelemesi ile elinizdeki eserin dışında on dokuz (19) kitabı bulunmaktadır.

Yayımlanmış Eserleri

- 1- Mihrî Hâtun Divanı, Ankara 2007, 400 s.
- 2- Sıdkî Paşa, Gazavât-ı Sultân Murâd-ı Râbî' (IV. Murad'ın Revan Seferine Dair), Kitabevi Yayınları, İstanbul 2006.
- 3- Bursalı İffet Divanı, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2005, 130 s.
- 4- Es'ad Efendi, Üss-i Zafer (Yeniçeriliğin Kaldırılmasına Dair), Kitabevi Yayınları, İstanbul 2005, 230 s.
- 5- Antepli Aynî Divanı, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004, 544 s.
- 6- Argo Kitabı, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004, 336+40 s.
- 7- Leylâ Hanım Dîvânı, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2003, 360 s.
- 8- Aynî - Sâkînâme, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2003, 352 s.
- 9- Mehmed Cemâleddin, Osmanlı Tarih ve Müverrihleri, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2003, 150 s.
- 10- Şeref Hanım Dîvânı, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2002, XI + 560 s.
- 11- Osmanlı Edebiyat - Tarih - Kültür Makaleleri, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2000, 636 s.
- 12- Türk Edebiyatında Manzum Sûrnâmeler (Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1999, 838+14 s.
- 13- Subhî-zâde Feyzî, Hamse, Sivas 1999, 425 s.
- 14- Gelibolulu Âlî, Riyâzü's-Sâlikîn Mesnevîsi, (İ. H. Aksoyak ile), Sivas 1998, 229 s.
- 15- Letâ'if-i Hoca Nasreddin, (B. Paçacıoğlu ile), Sivas 1996, 210 s.
- 16- Haşmet Külliyyâtı (Divan, Senedü's-Şu'arâ, Vilâdet-nâme, İntisâbü'l-Mülûk) (İ. H. Aksoyak ile), Sivas 1994, 474 s.
- 17- Zâtî Süleymân Efendi, Dîvân ve Sevânihu'n-Nevâdir Fî Ma'rifeti'l-Anâsır Mesnevîsi, Sivas 1994, 175 s.
- 18- Pendnâme-i Zarîffî, Sivas 1994, 101 s.
- 19- Mehmed Sirâceddîn, Mecma'-ı Şu'arâ ve Tezkire-i Üdebâ, Sivas 1994, 124 s.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
SEYYİD VEHBİ ve SURNÂMESİ	9
DÜĞÜNÜN ÖZETİ	13
DÜĞÜNÜN GENEL GÖRÜNÜMÜ	31
1- DÜĞÜN HAZIRLIKLARI	32
2- DÜĞÜNE DAVET EDİLENLER	34
3- DÜĞÜN ALANI	38
4- ZİYÂFETLER	40
5- HEDİYELER	45
6- ESNAF ALAYLARI	62
7- ÂTEŞ İŞLERİ	73
8- NAHILLAR	84
9- ŞEKER BAHÇELERİ (ŞEKER İŞLERİ)	87
10- MEKANİK ve ÜÇ BOYUTLU GÖSTERİLER	88
11- DÜĞÜN ALANINA DİKİLEN YÜKSEK BİR DİREK	94
12- TULUMCULAR	95
13- RAKKÂSLAR, HÂNENDE ve SÂZENDELER	96
14- CAMBÂZLAR	98
15- ZORBÂZLAR	99
16- ÇEMBERBÂZLAR	102
17- ŞİŞEBÂZLAR	103
18- HOKKABAZ ve SİHİRBAZ GÖSTERİLERİ	104
19- TİRYÂKİLERİN GÖSTERİLERİ	106
20- AYICILARIN GÖSTERİLERİ	107

21- MAYMUNCULARIN GÖSTERİLERİ	107
22- YILANCILARIN GÖSTERİLERİ	108
23- CİRİT OYUNU	108
24- GÜREŞÇİLERİN GÖSTERİLERİ	109
25- AT YARIŞLARI	109
26- ŞEHZADELERLE SÜNNET OLAN DİĞER ÇOCUKLAR	109
27- SÜNNET MERASİMİ	110
28- ŞEHZADELERİN SÜNNET EDİLMELERİ	114
29- DÜĞÜNÜN SÜRESİ	116
BİBLİYOGRAFYA	117
SURNÂME METNİ	123
İNDEKS	377

ÖNSÖZ

Osmanlı döneminde; ilki 1298 yılında Osman Gazi zamanında, sonuncusu da 1899 yılında II. Abdülhamid zamanında olmak üzere şimdilik toplam 55 kadar düğün ve şenlik yapıldığı tespit edilmiştir. Bir çoğunu tarih kitaplarının da kaydettiği bu düğün ve şenliklerden yalnızca 11 kadarı müstakil mensur veya manzum "Sûrnâmeler"e konu olup ayrıntılarıyla anlatılmış; çok az bir kısmı da "Sûriyye Kasîdeleri"nde veya içerisinde "Sûrnâme" niteliğinde bölümler bulunan bazı eserlerde işlenmiştir.

Bu düğün veya şenliklerin içerisinde de özellikle üç tanesi ihtişamı, zenginliği, gösterilerinin göz alıcılığı, sunulan hediyelerin miktarı ve değerleri, düğünün süresi vb. niteliklerinden dolayı ön plana çıkmış; tarihî kaynaklarda ve Sûrnâmelerde ayrıca bu tür bazı eserlerde hakettiği yeri almış ve ayrıntılarıyla gözler önüne serilmiştir. Bu şenliklerden birincisi, III. Murad'ın şehzâdesi III. Mehmed için 1582 yılında İstanbul'da yapılan ve 55 gün devam eden muhteşem şenlik; İkincisi, IV. Mehmed'in şehzâdeleri Mustafa ve Ahmed için 1675 yılında Edirne'de yapılan ve 15 gün devam eden şenlik; üçüncüsü de bu eserin konusu olan ve 1720 yılında III. Ahmed'in şehzâdeleri Süleyman, Mustafa, Mehmed ve Bâyezid için İstanbul'da yapılan ve 15 gün devam eden muhteşem şenliktir.

Belirttiğimiz gibi elinizdeki eserin de konusu olan bu son şenlik devrin önemli şairlerinden Seyyid Hüseyin Vehbî tarafından mükemmel bir dil ve üslupla kaleme alınmıştır. Bu eserin diğer "Sûrnâmeler" arasında özel bir yeri ve emsallerinden ayrı bir önemi vardır. Çünkü bu eser o devirdeki kıyafetler, akıl almaz gösteriler, esnaf alayları, gece gündüz yapılan eğlenceler ve sunulan hediyelerin ayrıntılarıyla anlatılması açısından olduğu kadar; günümüze en fazla nüshası kalan "Sûrnâme" olması açısından da önem taşımaktadır. Vehbî Sûrnâmesi'nin olduğu kadar bu Sûrnâme'nin anlattığı sunnet düğününün de önemi büyüktür. Çünkü Osmanlı Tarihi'nin müstesnâ bir dönemi olan "Lâle Devri", geceli gündüzlü 15 gün süren bu muazzam sunnet düğünüyle başlamıştır, demek yanlış olmaz. Padişah III. Ahmed ve görkemli sadrazamı Nevşehirli Dâmad İbrâhim Paşa ile beraber meydana çıkan bu sulh devrinde saray ve halk yeni ve farklı bir hayata kavuşmuştur. Gösteriş ve ihtişamın ön plana çıktığı bu devirde yapılan eğlenceleri, helva sohbetlerini, yeni inşa edilen saray ve köşkleri, lalelerin ve

diğer çiçeklerin önemini vs. tarihî kaynaklar ayrıntılarıyla anlatmaktadır. Her ne kadar Vehbî Sûrnâmesi'nin çok önemsenmesinin ve fazla miktarda nüshasına rastlanmasının sebebi eserin üslubu ve müellifinin zamanındaki şöhretinden ileri geliyorsa da bir o kadar da bu sulh devrinin edebiyatımıza muhtelif veheleriyle yansımından kaynaklandığı da göz ardı edilemeyecek bir gerçektir.

1991 yılından beri neredeyse 18 yıldır manzum ve mensur sûrnâmeler üzerinde araştırma, inceleme ve çalışmalarımızı sürdürerek Osmanlı'nın değişik bir vechesini gün ışığına çıkarmaya, Osmanlı'nın sadece savaş ve fetihlerle değil başka yönleriyle de neden yedi yüz yıl var olduğunu göstermeye çalışıyoruz. Bu konuda onlarla makale yazdık. Osmanlıya bir bütün olarak bakmaya gayret gösteriyor ve bu eserler vasıtasıyla tarihi yanında kültürünü, günlük yaşayışını, eğlencelerini, teknolojisini, kısaca pek bilinmeyen ve üzerinde fazla da durulmayan özelliklerini de anlatmaya çalışıyoruz.

İşte bu ve benzeri düşüncelerle elinizdeki bu eser "Osmanlı Saray Düşünleri ve Şenlikleri" adlı 8 ciltlik bir serinin üçüncü kitabı olarak hazırlanmıştır. Sayın Hocam Prof. Dr. Mertol Tulum tarafından büyük bir vukuf, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi III. Ahmet Bölümü'nde bulunan ve Levnî'nin minyatürlerini de içeren 3593 numaralı Vehbî Sûrnâmesi nüshası esas alınarak "Sûrnâme - Sultan Ahmet'in Düşün Kitabı" adlı bir eser yayımlanmıştır. Bizim de önemli ölçüde yararlandığımız bu çalışma her bakımdan övgüye değer bir niteliktedir. Biz de Vehbî Sûrnâmeleri'nin Türkiye kütüphanelerindeki en eski tarihli (1735), yani düşünün yapılışından 15 yıl kadar sonra istinsah edilmiş çok önemli bir nüsha olan "İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY 6099 numaralı 161 varaklık" nüshayı esas alarak elinizdeki eseri hazırladık. Bazı problemler yerlerde ise yine çok önemli bir nüsha olan "Ali Emîrî Kütüphanesi, Tarih, 344 numaralı 222 varaklık" nüshaya başvurduk. Metni orijinal şekliyle transkripsiyonlu olarak verdik. Çalışmamızın başında bu eserin anlattığı düşünün geniş bir özetini verdik, sonra kültür tarihi bağlamında düşünün muhtevasını da geniş bir şekilde inceledik. Çalışmamızın sonuna da çok detaylı bir indeks koyduk. Bu indekste eserde geçen bütün özel isimlerle (şahıs, mekan, eser) önemli olduğunu düşündüğümüz kültür unsurları yer almaktadır.

Bu önemli eseri, "Sarayburnu Kitaplığı" çerçevesinde "Osmanlı Saray Düşünleri ve Şenlikleri" serisinin üçüncü kitabı olarak yayımlayan Çamlıca Basım Yayın mensuplarına minnet ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

Mart 2009 - SİVAS